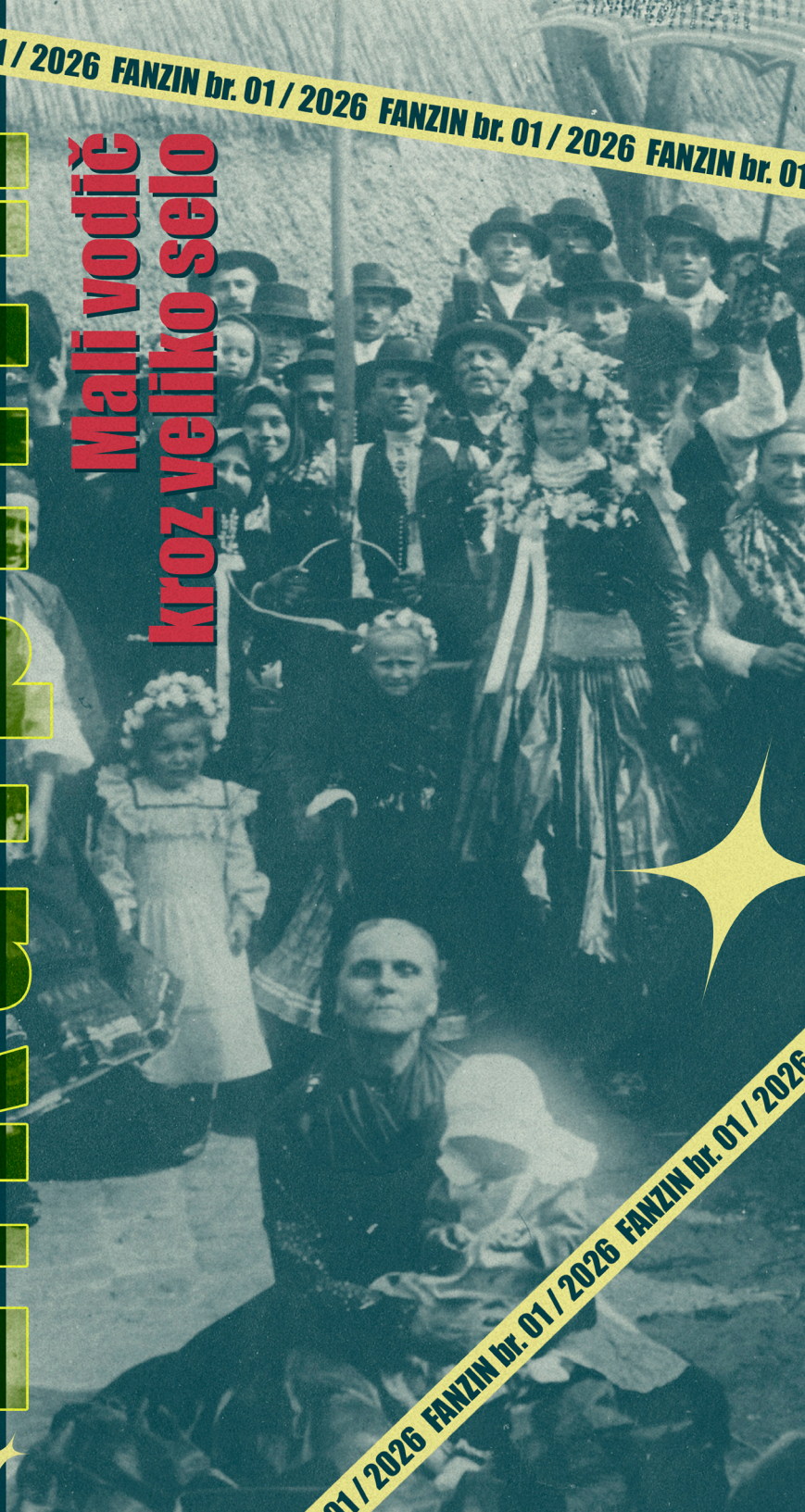

2026 FANZIN br. 01 / 2026 FANZIN br. 01 / 2026 FANZIN br. 01 / 2026 FANZIN br. 01 / 2026 FANZIN br. 01 / 2026

Z:KULIČN

**Mali vodič
kroz veliko selo**

01 / 2026 FANZIN br. 01 / 2026 FANZIN br. 01 / 2026

Z:KULPINSKI - MALI VODIČ

EVROPSKO
IZ SRBIJE

#EY
ZA TEBE

Publikacija:

Z:Kulp[?]n - Mali vodič kroz veliko selo

Izdavač:

Udruženje Creativa Media

Godina izdanja:

2026.

Publikacija je nastala u okviru kreativnih radionica o kulturnom nasleđu Kulpina.

Mentorke i mentori radionica:

Ana Beređi

Ana Bohušova

Andrea Mernjik Šimon

Andrea i David Stojanović

Vladimira Dorčova Valtner

Fotografije, stripovi, video i ilustracije:

učesnici i učesnice radionica iz Kulpina, Bačkog Petrovca i Maglića (uzrasta 9–15 godina)

Tekst i urednička obrada:

Vladimira Dorčova Valtner

Dizajn i prelom:

Andrea Mernjik Šimon

Štampa:

ArtTherapy

Tiraž:

350 primeraka

Posebnu zahvalnost izražavamo članicama Udruženju kulpinskih žena koje su sa nama podelile svoja sećanja na kulpinsku svadbu, posebno priče o parti, i pokazale kako se ona nekada stavljala i skidala, jer su nam njihovo znanje i iskustvo pomogli da bolje razumemo i sačuvamo ovaj deo kulturnog nasleđa sela.

Na naslovnoj strani je fotografija kulpinske svadbe porodice Gaža iz 1909. godine, koju je ljubazno ustupio Muzej vojvođanskih Slovaka.

Ova publikacija realizuje se u okviru projekta Evropsko iz Srbije, koji finansira Evropska unija. Za sadržaj je isključivo odgovorno Udruženje CREATIVA MEDIA i on ne odražava zvanične stavove Evropske unije.

KROZ VELIKO SELO

Priča o kulpinskoj svadbi

Postoje sela koja su mala na mapi, ali velika u pričama.

Kulpin je jedno od njih.

Na prvi pogled, to je jedno vođansko selo u ravnici. Ali kad malo zagrebeš ispod površine, shvatiš da je Kulpin mnogo više od tačke na karti.

Njegova priča traje dugo, mnogo duže nego što bismo možda pomislili. U istorijskim zapisima pominje se još u srednjem veku, pod različitim imenima, što govori da se ovo mesto kroz vekove menjalo, pomeralo, stradalo i

ponovo obnavljalo. Ljudi su ovde živeli, odlazili, vraćali se, a selo je svaki put nastavljalo da živi dalje.

Nova istorija Kulpina počinje 10. jula 1745. godine, kada braća Stratimirović osnivaju današnje selo i sa sobom dovode oko 200 srpskih porodica. Nekoliko godina kasnije, u dokumentima se pominju i Slovaci; prvi pouzdani trag o njima u Kulpinu nalazi se 1758. godine, mada se pretpostavlja da su došli i ranije.

Tako je Kulpin vremenom postao mesto u kojem su zajedno živeli i stvarali i Srbi i Slovaci, svako sa svojom verom, jezikom, običajima i porodičnim tradicijama, ali i sa mnogo dodirnih tačaka u svakodnevnom životu.

I baš je to važno za ovu priču.

Jer običaji nikada ne nastaju niti postoje sami od sebe. Oni nisu sačuvani pod „staklenim zvonom“. Vremenom se menjaju, prilagođavaju, preuzimaju ponešto od komšija, nešto svoje zadržavaju, a nešto novo postepeno dodaju.

Zato je i kulpinska svadba posebna: u njoj se mogu prepoznati i slovački i srpski tragovi, lokalne varijante, ali i ono što je bilo zajedničko za celo selo kao jednu zajednicu. U jednom mestu pesma se pevala malo drugačije, negde se mlada dočekivala na poseban način, ponegde je i red jela bio drugačiji. Ali svuda je svadba imala isto značenje: novi početak, susret i veliki događaj koji pamti celo selo.

Zato svadba nije bila samo stvar mlade i mladoženje.

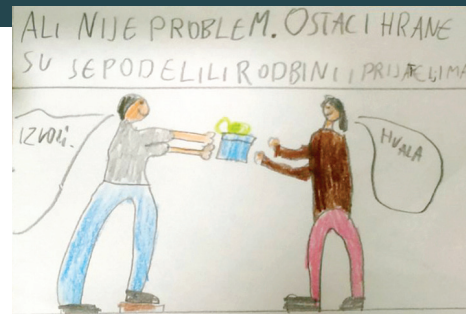
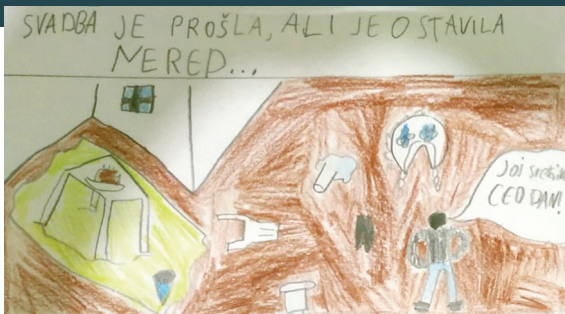
Bila je stvar porodice. Komšiluka. Ulice. Ponekad i celog sela.

Kada se u Kulpinu spremala svadba, to se nije moglo sakriti. Videlo se. Osećalo se. U dvorište su se unosili stolovi, u kući se mesilo testo, peklo se i kuvalo. U pomoć su dolazile tetke, komšinice i rođaci. Neki su po-

magali oko pripreme jela, neki oko spremanja devojačke spreme – slaganja u sanduke, drugi su pomagali u sređivanju kuće i dvorišta, a neko bi samo svratio da vidi kako napreduju pripreme za svadbu. Sve je imalo svoj red, ali i toplinu – i pre svega, bio je to način da ljudi jedni drugima pomognu.

I baš tu, između užurbanosti priprema i svečane atmosfere, počinje prava priča o kulpinskoj svadbi.

Ovaj fanzin nastao je iz želje da se priča o kulpinskoj svadbi sačuva i ispriča na nov način. Nastajao je kroz radionice sa decom i mladima iz Kulpina, Bačkog Petrovca i Maglića, uz dragocenu podršku i sećanja Udruženja kulpinskih žena, kao i uz uticaje i priče koje dopiru i iz Ravnog Sela. To znači da ovaj fanzin nije nastao iz jednog glasa i jedne perspektive, već iz više

sećanja, više priča i različitih generacijskih pogleda.

Kao i sama svadba – koju čine ljudi i priče koje se u njoj stvaraju – i ovaj fanzin je jedinstven.

U tome je možda i njegoa najveća vrednost.

Jer kulturno nasleđe nisu samo stari predmeti, nošnje, fotografije, dvorci i zapisi u arhivama.

Kulturno nasleđe su i pesme koje se pevaju, običaji koji se pamte, jela koja se spremaju, reči koje se govore pred svadbenom trpezom, parta koja se namešta mladi, perko koje se prišiva mlađoženji i priče koje ostaju da žive dugo nakon što se muzika utiša.

To je ono što nazivamo nematerijalnim kulturnim nasleđem – živim nasleđem koje postoji samo dok ga ljudi čuvaju u sećanju, prenose i razumeju.

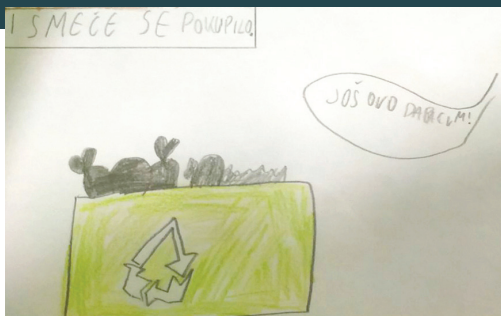
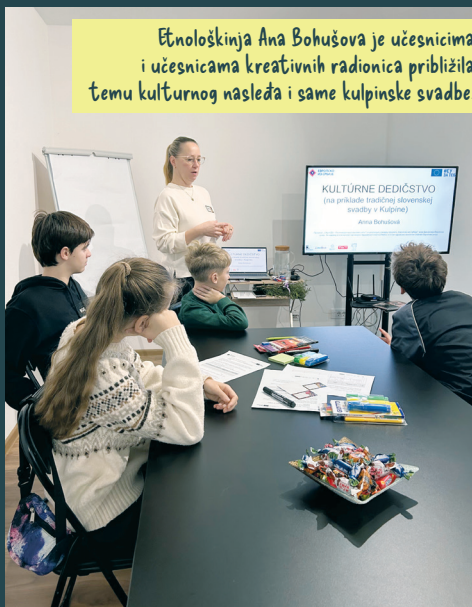
Zato je ovaj mali vodič više od

priče o jednom običaju.

On je pokušaj da se kroz kulpinsku svadbu razume istorija ovog sela, njegovi ljudi, njegovi slojevi i društveni susreti kao deo života same zajednice.

Jer Kulpin možda jeste malo selo. Ali kad kreneš da slušaš njegove priče, postane veliko.

Etnološkinja Ana Bohušova je učesnicima i učesnicama kreativnih radionica približila temu kulturnog nasleđa i same kulpinske svadbe.

Kulturno nasleđe – živa priča zajednice

Zato su radionice, razgovori sa starijima i dokumentovanje običaja važan način da se tradicija sačuva.

Kulturno nasleđe predstavlja skup tradicija, običaja, predmeta, mesta i znanja koje zajednica prepoznaje kao deo svog identiteta. Ono povezuje prošlost, sadašnjost i budućnost.

Kulturno nasleđe može biti:

Materijalno (opipljivo)

– stare kuće, crkve, predmeti iz svakodnevnog života, narodne nošnje, alati, umetnička dela i sl.

Nematerijalno (živo)

– običaji, pesme, plesovi, rituali, znanja i veštine koje se prenose među ljudima.

Svadbene običaji pripadaju upravo nematerijalnom kulturnom nasleđu, koje živi samo dok se praktikuje, pamti i prenosi dalje.

Takvo nasleđe ne postoji bez ljudi. Ako ga zajednica ne prenosi dalje – ono nestaje.

Svadba kao ritual prelaska

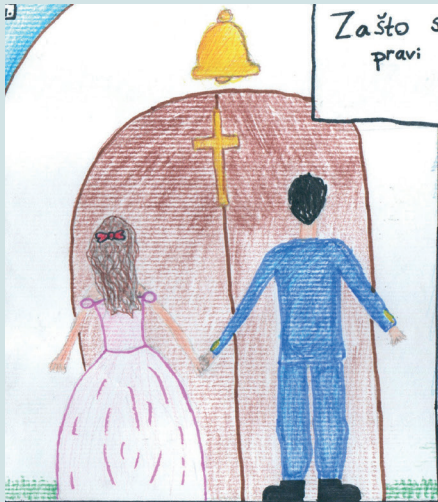
U tradicionalnoj kulturi čovekov život bio je obeležen važnim događajima:

rođenjem, svadbom i smrću.

Ove porodične događaje u prošlosti pratili su brojni rituali, naročito takozvani rituali prelaska, koji su označavali promenu u životu pojedinca.

Svadba je predstavljala prelazak iz devojačkog i momačkog života u brak.

Zato je bila ispunjena simbolima, predmetima i obredima koji su, prema narodnom verovanju, trebalo da obezbede sreću, zdravlje, zaštitu i prosperitet nove porodice.

Zašto svadba u Kulpinu pravi toliku buku ?

Zašto prvo idu u crkvu, pa tek onda u opštinu?

Nekada je crkveni brak bio važniji od svatog drugog.

BANG !!!

BUM!

BANG !!!

BANG !!!

Zašto su ovoliko glasni?!

!!!

Buka je najavila svadbu, i terala zle sile.

!!!

Znači... nisu samo pravili golamu?

!!!

Me štiti! sum u denar!

Svadbena povorka je bila poruka celom selu.

Ahaa... Danas je svadba!

Zato se u Kulpinu svadba čula, da bi se pamtila.

Dežak: Sad razumem. Buka je bila da brak počne u miru.

Kada selo počne da miriše na svadbu

Pripreme za svadbu nekada su trajale nekoliko dana, a ponekad i čitave nedelje.

Prethodile su im prosidba i veridba, kada su porodice zvanično potvrđivale dogovor između budućih mladenaca.

Nekoliko nedelja pre svadbe prenosila se i devojčka sprema u kuću mladoženje.

U dvorištu su se postavljali stolovi i svadbeni šator, a pripreme za trpezu počinjale su mnogo ranije.

Već šest dana pre svadbe mesili su se, pripremali i sušili rezanci za supu, dok se dva dana pre svadbe održavala zabijačka – klanje za svadbeno meso.

U kući i dvorištu vladala je radna atmosfera, a komšije, rođaci i prijatelji pomagali su da sve bude spremno na vreme.

Tako je celo selo postajalo deo svadbe.

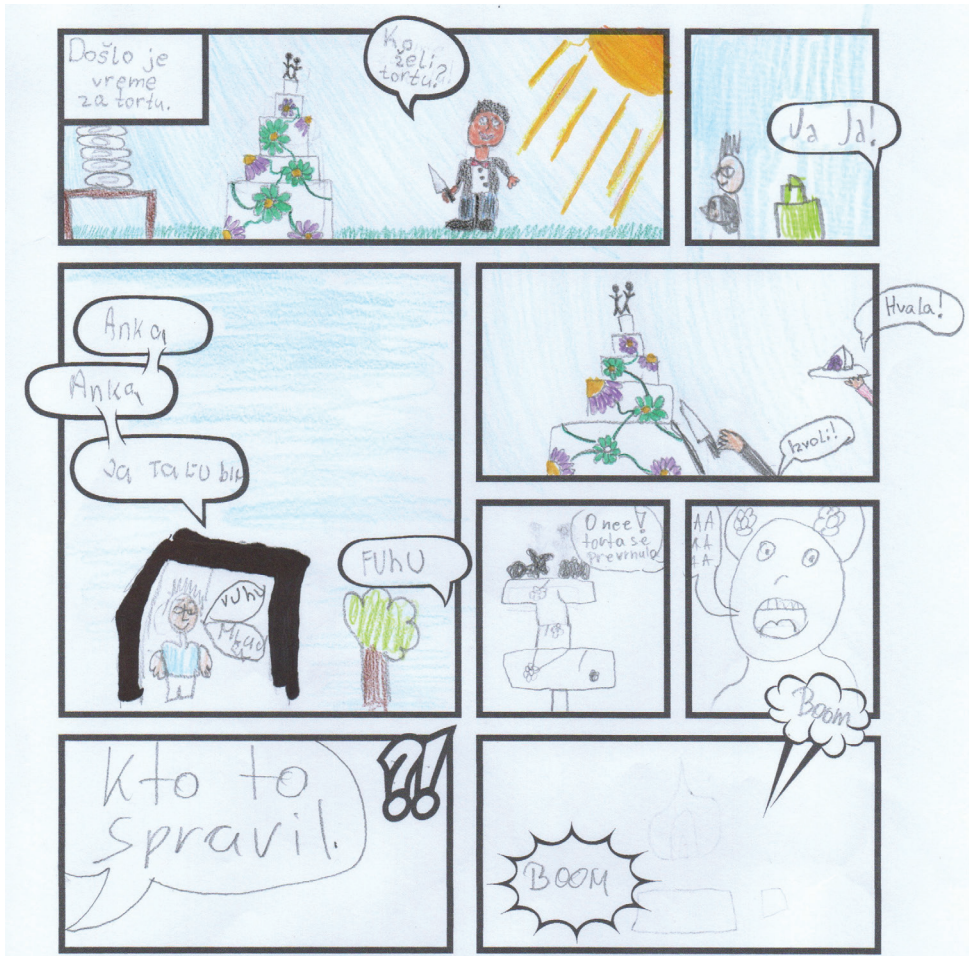
O elementima pričanja priče je na radionici pričala novinarka Vladimira Dorčova Valtner.

Da li ste znali?

U prošlosti je svadba u Kulpinu često trajala tri dana.

Počinjala je pripremanama i „započinačkom“, nastavljala se danom venčanja, a završavala „fruštikom“ – zajedničkim ručkom sledećeg dana.

Mladoženjino svadbeno pero

Jedan od važnih trenutaka priprema bilo je pričvršćivanje svadbenog pera na mladoženjino odelo, za šta je bila zadužena prva družica. Taj čin je često bio praćen pesmom, šalom i zdravicama žena.

Nekada se ono najčešće pravilo od ružmarina, a kasnije se ukrašavalo belim trakama, cvetićima i drugim sitnim detaljima.

Taj mali ukras nije bio samo lep detalj na odelu – imao je i posebno značenje. Pokazivao je ko je mladoženja i označavao njegovu važnu ulogu u svadbenom danu.

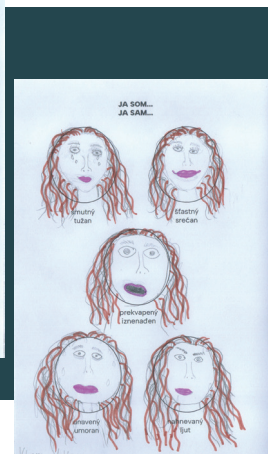
Sam čin prišivanja pera često nije prolazio tiho: pratile su ga pesma, šala, poneka zdravica i ona posebna svečana atmosfera po kojoj se znalo da svadba može da počne.

Da li ste znali?

Ružmarin je u narodnoj simbolici predstavljao zdravlje, plodnost i prosperitet.

Zelena boja biljke smatrala se znakom novog života.

Dolazak mladoženje

Dolazak mladoženje po mladu bio je jedan od najveselijih trenutaka svadbe.

Svatovi su dolazili uz muziku i pesmu, a ispred kuće mlade često su se vodili šaljivi pregovori.

Ponekad bi domaćini „sakrili“ mladu ili ponudili neku drugu devojku uz šalu.

Takvi običaji služili su da razbiju tremu i nasmeju svatove.

Svadbena povorka

Kada bi svatovi krenuli kroz selo, muzika je svirala, a povorka je prolazila ulicama.

Često se pravila i velika buka, napr. pucalo se iz pušaka ili bičevima.

Ovaj običaj imao je dva značenja:

- da se svadba objavi selu
- da se oteraju zle sile

Da li ste znali?

Svadbena povorka nekada je mogla imati i više desetina, pa čak i stotina ljudi, a deca su često trčala za muzikom kroz selo.

Svadbena večera

Svadbena večera imala je svoj red i pravila.

Za tok večeri bio je zadužen stari svat, koji je najavljiavao jela i vodio program.

Na svadbenom stolu mogli su se naći različiti specijaliteti, kao što su:

- kisela čorba
- kuvano meso
- sarma ili svadbeni kupus
- pečeno meso
- torta i kolači

Da li ste znali?

Tokom večere *družbovi* i *družice* često su govorili kratke stihove ili šale dok su donosili jela.

SVADBENI STIH UZ KISELU ČORBU

*Jao, vrelo je, hoću li ga razbiti,
pogodite šta vam nosim.
Zaista vam nešto donosim,
da li je to mutno ili je voda čista?
Napolju stoji lonac s dve ručke,
kuvarica se oko njega vrti,
žena ga je lepo spremila, uzela sirće
i sa dva jajeta sve umutila.
Ako vam nije kiselo baš kako treba,
nadrobite u nju malo hleba.
Primite sa zahvalnošću.*

simbolično uvodile mladu u novu životnu ulogu i prihvatale je među sebe.

*Sedni, Anka, sedni,
sedni na stoličicu,
uzeće ti venac
lep mladić.*

*Kad ti ga bude uzimao,
možeš i zaplakati
ili se nasmejati.*

Ponoć – najvažniji trenutak svadbe

Ponoć je bila najvažniji deo svadbenog obreda.

Tada se mladi skidala parta, a na glavu joj se stavljala "kapica" – odnosno marama – znak da je postala udata žena.

Ovaj ritual imao je tačno određena pravila:

- ko skida partu
- ko stavlja maramu
- koje pesme se pevaju

Pesme su pevale isključivo udate žene, koje su na taj način

Da li ste
znali?

Na kraju svadbe mnogi svadbeni simboli su se delili ili obredno uklanjali, jer mlada više nije bila devojka, već je postajala udata žena – prelazila je iz devojačkog u bračni život, kao i mladoženja.

Kada su roditelji birali, a svadba trajala nedelju dana

Priča Katarine Benkove

„Nekada je bilo drugačije vreme“, priseća se osamdesetdevetogodišnja Katarina Benkova, koja se kao sedamnaestogodišnja devojka udala u Kulpin, dok govori o svadbama iz svoje mladosti. U tim godinama, kaže, retko se dešavalo da mladi sami biraju s kim će provesti život. O tome su odlučivali roditelji. Oni su razgovarali, dogovarali se i gledali da se porodice slažu, pa bi tako odlučili za koga će se devojka udati ili za koga će se momak oženiti.

Devojke su se tada udavale veoma mlade. Najčešće sa sedamnaest godina, a ponekad i ranije. Kada bi se svadba dogovorila, selo je već znalo da sledi veliko slavlje. Svadbe su nekada trajale mnogo duže nego danas – ponekad i čitavu nedelju.

„Nije tada bilo toliko kolača i torti kao danas“, kaže Katarina. „Ali

torta je ipak postojala.“ Seća se velikih, visokih torti od oraha koje su se pravile za svadbu i koje su bile pravi ponos domaćice. Iako izbor slatkiša nije bio veliki kao danas, sve što se spremalo bilo je domaće i pravilo se sa mnogo truda.

Život posle svadbe takođe je izgledao drugačije. Kada bi se mlada udala, najčešće nije odlazila u novu kuću, jer novih kuća nije ni bilo mnogo. Ulazila bi u kuću mladoženjine porodice, gde su već živeli njegovi roditelji, ponekad i baka i deda, a onda i novi supružnici. U jednoj kući tako je živelo više generacija.

„Takvo je bilo vreme“, kaže Katarina jednostavno. „Svi smo živeli zajedno, pomagali jedni drugima i delili i rad i radost.“

Velike priče iz malog sela

Svadbe u Kulpinu bile su mnogo više od proslave.

One su bile način da se ljudi okupe, pomažu jedni drugima, da se porodice povežu i da selo zajedno proslavi novi početak.

Zato su svadbe ostale u sećanjima ljudi kao priče koje se prenose sa generacije na generaciju.

I možda je baš u tome tajna svadbe u Kulpinu.

Jer svadba nije samo jedan dan.

To je priča koja ostaje u selu – i nastavlja da “živi” kroz prepričavanje.

SVADBA

Stare časy
ROK 1921

Elena Benkova

Palo de si?
Dones mi
muku z palasu.

Co kričis
Zuza?
Naco ti je mubi?

Či si zabudol, zajtra ideme na
svadbu. Susedova Maza sa vidva za myradu.
Misa tak bolen pieste svadobni kolac.

To ti je
muka ma? E ti
seko E ti
nacin?

Mami: Mlieko, Muka,
Cukor vo jece, drozdele,
teor. nu soli, maslo, a
kaka, hladam sa
drozdele dobroca
vikisnu.

Či si zabudol, zajtra ideme na
svadbu. Susedova Maza sa vidva za myradu.
Misa tak bolen pieste svadobni kolac.

Tak co je
dani si?

Daj lem
nezahrjakel
dobre si dani.

Či si zabudol, zajtra ideme na
svadbu. Susedova Maza sa vidva za myradu.
Misa tak bolen pieste svadobni kolac.

Uz som
narychtaval,
podpalil a
za tvorim
pec

Tak o je
horuce ze
by daji
stiga
zhorela.

Či si zabudol, zajtra ideme na
svadbu. Susedova Maza sa vidva za myradu.
Misa tak bolen pieste svadobni kolac.

Pozri ako
sa
pekne upieklo.
Hene a chleba!

A co si mi
narychtova? A?
Adam ni tri
fertale gate!

Či si zabudol, zajtra ideme na
svadbu. Susedova Maza sa vidva za myradu.
Misa tak bolen pieste svadobni kolac.

Susedovci
nasime vam
stastia tim
mladim.

Dakujeme,
radujte sa s
nami.

Či si zabudol, zajtra ideme na
svadbu. Susedova Maza sa vidva za myradu.
Misa tak bolen pieste svadobni kolac.

Sused na s, pod
si dat paleno.

Ned uz
cakam. Len nak
ambro ezca
flogom pek'ly.

Či si zabudol, zajtra ideme na
svadbu. Susedova Maza sa vidva za myradu.
Misa tak bolen pieste svadobni kolac.

Daj Marika
taz sme uz
svoji.

Misko moli
od tebe a z
do srti.

Či si zabudol, zajtra ideme na
svadbu. Susedova Maza sa vidva za myradu.
Misa tak bolen pieste svadobni kolac.

do domu ženíchovej rodiny, kde už bývali rodičia, niekedy aj starí rodičia.

V jednom dome tak žilo viac generácií.

„Také boli časy,“ hovorí Katarína.

„Všetci sme žili spolu, pomáhali si a delili sa o prácu aj radosť.“

Veľké príbehy z malej dediny

Svadby v Kulpíne boli oveľa viac než len oslava.

Boli spôsobom, ako sa ľudia stretávali, navzájom si pomáhali, roditelia, nadväzovali na dedinu spolu oslavovali a dedina spolu oslavovala nové začiatky.

Preto svadby zostali v spomienkach ľudí ako príbehy, ktoré sa odovzdávajú z generácie na generáciu.

A možno práve v tom je tajomstvo svadby v Kulpíne.

Svadba totiž nie je len jeden deň. Je to príbeh, ktorý zostáva v dedine – a žije v rozprávaní.

Keď rodičia vybrali a svadba trvala týždeň
Príbeh Kataríny Benkovej!

„Kedysi to bolo iné obdobie,“ spomína osemdesiatdievčička Katarína Benková, ktorá sa ako sedemnásťročná dievčica vydala v Kulpíne.

V tých časoch si mladí len zriedka vybrali partnera sami. Rozhodovali rodičia, ktorí sa radili, dodávali a sledovali, či sa rodiny k sebe hodia.

Dievčatá sa vydávali veľmi mladá – najčastejšie v sedemnásť rokoch, niekedy aj skôr.

Svadby kedysi trvali oveľa dlhšie než dnes – niekedy aj celý týždeň.

„Nebolo toľko koláčov a tort ako dnes,“ hovorí Katarína. „Ale torta predsa len bola.“

Pamätá si veľké, vysoké orechové torty, ktoré boli pýchou každej gazdinej.

Po svadbe sa život tiež líšil od dnešného. Nevesta väčšinou nešla do nového domu, pretože nových domov bolo málo. Nastahovala sa

Polnoc bola najdôležitejšou časťou svadobného obradu.

Vtedy sa neveste skladala par-ta a na hlavu sa jej dával čepiec – znak, že sa stala vydatou ženou.

Tento rituál mal presné pra-vidlá:

- kto skladá partu
- kto nasadzuje čepiec
- aké piesne sa spievajú

Piesne spievali výlučne vydaté ženy, ktoré tak symbolicky uvä-dzali nevestu do novej životnej úlohy a prijímali ju medzi seba.

Polnoc – najdôležitejší moment svadby

Sadaj Anka sadaj,
sadaj na stoliček,
bude ti vjenok brať
švární šuhajček.
Keď ti bude brať
možes zaplakati
alebo sa smiaťi.

Svadobná večera

Svadobná večera mala

svoj presný poriadok.

Za priebeh večera zodpovedal starý svať, ktorý oznamoval

jedlá a vidol program.

Na svadobnom stole sa mohli

objaviť napríklad:

- kyslá polievka

- varené mäso so zmäčankou

- sarma alebo svadobná kapusta

- pečené mäso

- torta a koláče

Vedeli! ste?

Počas večere družbovia a družičky často prednášali krátky verš alebo žarty pri prinášaní jedál.

SVADOBNÝ VINŠ KU KYSLEJ POLIEVKE

Jaj vreľé je, či ho tresnem,

uhádnite, čo vám nesiem.

Ja vám nesiem dozaista,

či je to cmár a či voda čistá?

Vonku stojí hrniec na dve uši,

kuchárka sa vôkol neho krutí,

žena to reská, ocot vzala

a s dvoma vajcí ho pomiešala.

Ak vám nie je kyslá tak, ako čo treba,

nadrobte si do nej chleba.

Prijímajte vďačne.

Vedeli! ste?

Na konci svadby sa mohé svadobné

symboly

rozdávali alebo

obradne ničili,

pretože nevesta

prestála byť

slobodným

a stala sa vydatou

ženou, teda

prešla zo stavu

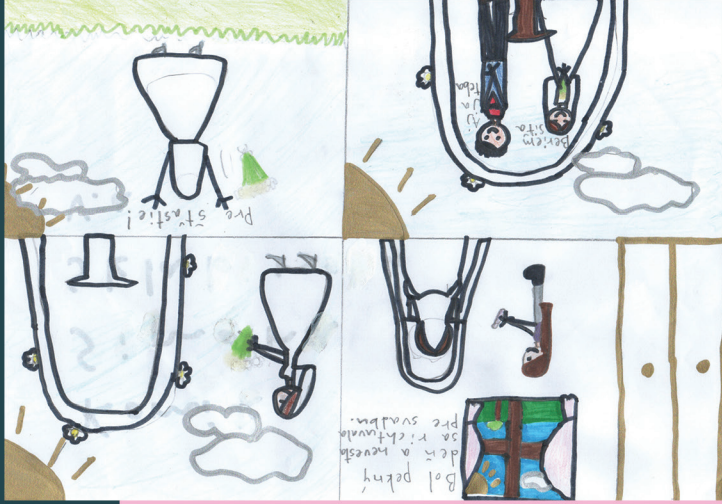
slobodného

do stavu

manželského,

tak ako aj

ženich.

Príchod ženícha

Príchod ženícha po nevestu bol všeobecne jediným z najveselších momentov svadby.

Svadbní hostia prichádzali s hudbou a spvom a pred domom nevesty sa často odohrávali žartovné vyjednávania.

Niekedy domáci „schovali“ nevestu alebo najprv ponúkli inu dievčinu – len zo žartu.

Takéto zvyky pomáhali uvoľniť napätie a rozveseliť hosti.

Svadobný spríevod

Keď sa svadobní hostia vydali dedinou, hudba hrá a spríevod prechádzal ulicami.

Často sa robil aj veľký hluk – napríklad strieľalo sa z pušiek alebo praskalo bičmi.

Tento zvyk mal dva významy: – oznámiť svadbu celej dedine – zahnať zlé sily

Svadobný spríevod mohol mať kedyś aj niekoľko desiatok či dokonca stoviek ľudí a deti často bežali za hudbou po celej dedine.

Ženíchovo svadobné pero

Parta – koruna a najväč- ších sva- dobných ozdob bola nevesty

Jednou z
najkrajších
a najväč-
ších sva-
dobných
ozdob bola

parta.

Parta bol bohato zdobený ve-
dov príprav bolo prišívanie sva-
dobného pera na ženíchov odev,
ktoré mala na starosti prvá dru-
žica. Táto udalosť bola často
sprevádzaná spevom, žartmi
a pripítkami žien.

Jedným z dôležitých momen-
tov priprav bolo prišívanie sva-
dobného pera na ženíchov odev,
ktoré mala na starosti prvá dru-
žica. Táto udalosť bola často
sprevádzaná spevom, žartmi
a pripítkami žien.

Kedyśi sa najčastejšie vyrábalo
z rozmarínu a neskor sa zdobi-
lo bielymi stužkami, kvietkami
a drobnými ozdobami.

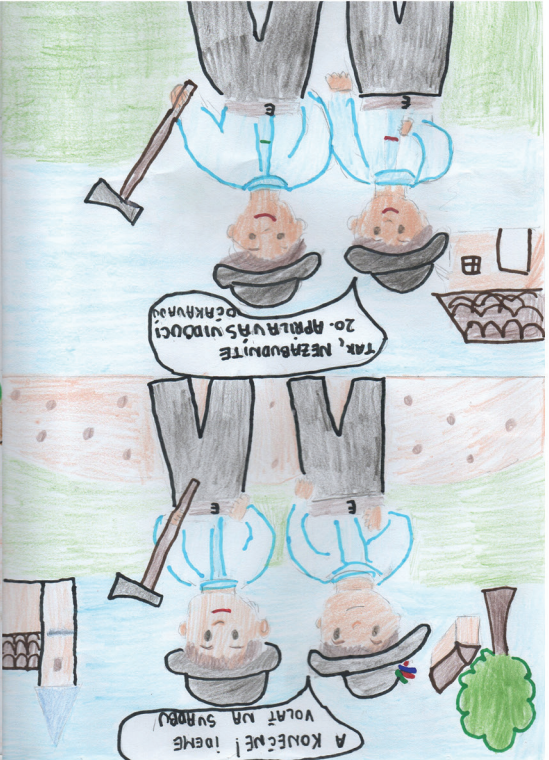
Tento malý detail nebol len
ozdobou – mal aj symbolický vý-
znam. Označoval ženícha a jeho
dôležitú úlohu počas svadby.

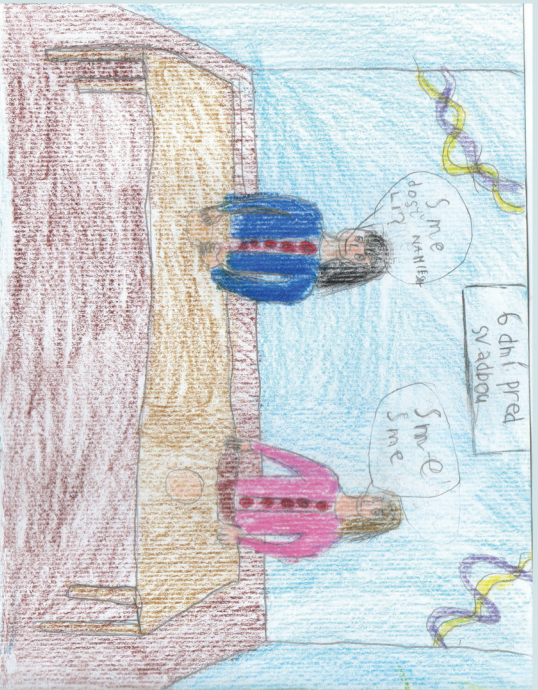
Samotný moment prišívania
pera bol často sprevádzaný spe-
vom, žartmi a pripítkami.

Vedeli ste?

Rozmarín v ľudovej symbolike
predstavoval zdravie, plodnosť a
prosperitu.

Zelená farba rastliny bola
symbolom nového života.

6 dni pred svadbo

Sme dosti naniška LR?

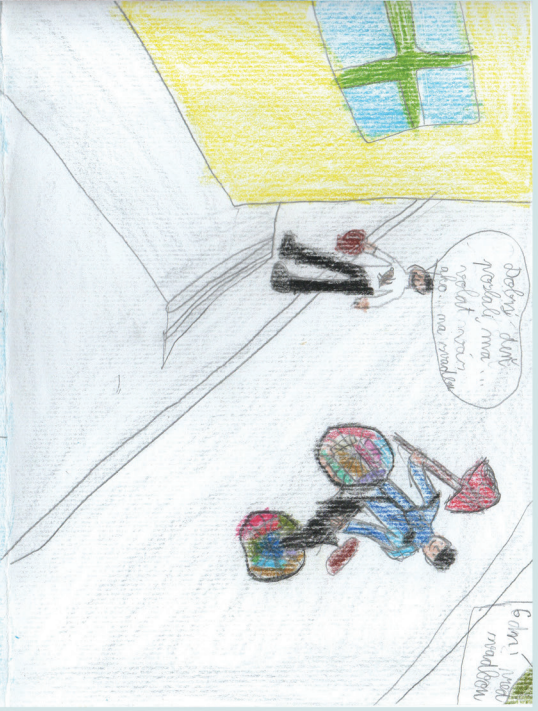
Sme! Sme Sme!

2 dni pred svadbo

Bude veľa msa.

Nejáčikem darček daj!

6 dni pred svadbo

Dobry den! Pravidel ma... naplat vzostup... ma... ma... ma...

1 den pred svadbo

Bude mlada mat dosti ducmeis?

Ano!

Keď dedina začne vonať svadbou

Prípravy na svadbu kedyś trvali niekoľko dní, niekedy aj celé týždne.

Predchádzali im pytačky a zásnuby, keď rodiny oficiálne potvrdili dohodu medzi budúci mi mladomanželmi.

Niekoľko týždňov pred svadbou sa prenášala aj dievocká výbava do domu ženicha.

Na dvore sa stávali stoly a svadobný stan a prípravy hostiny sa začínali oveľa skôr.

Veď! ste?
V minulosti svadba v Kulpíne často trvala tri dni. Začínala prípravami a „zapocínačkou“, pokračovala dňom svadby a končila *Fruštikom* – spoločným obedom nasledujúceho dňa.

Andrea Mermiková (horná fotografka) a Anna Berediová (dolná fotografka) na kreatívnych dielnach priblížili umenie komiksových a video príbehov.

Už šesť dní pred svadbou sa miesili, pripravovali a sušili rezance do polievky. Dva dni pred svadbou sa konala zabiľáčka – na svadobné mäso.

V dome aj na dvore vládla pravoľadná atmosféra a susedia, príbuzní aj priatelia pomáhali, aby bolo všetko pripravené včas.

Tak sa celá dedina stávala súčasťou svadby.

Jerome Brunner 126

ZA SADA
BAŠ DOBRO
PROLAZI, OVO
VENC'ANJE!

DA, JA
IŠTA IŠTO.

EVO SADA
ĆE USKORO
I PONOŠ!

KAŠNIJE U PONOŠ...

KAŠNIJE U PONOŠ...

Preto sú dielne, roz-
hovory so staršími
a dokumentovanie
zvykov dôležitým spô-
sobom, ako tradíciu
zachovať.

Svadba
ako rituál
prechodu

V tradicnej kultúre
bol život človeka spravidzany
dôležitými udalosťami:

narodením, svadbou a smrťou.

Tieto rodné udalosti v minu-
losti spravidzali početné rituá-
ly, najmä tzv. rituály prechodu,
ktoré znamenali zmenu v živote
jednotlivca.

Svadba znamenala prechod
z dievčenského a mládeneckého
života do manželstva.
Preto bola plná symbolov,
predmetov a obradov, ktoré mali
podľa ľudovej viery zabezpečiť
šťastie, zdravie, ochranu a pro-
speritu novej rodiny.

Kultúrne dedičstvo
– živý príbeh
komunity

Kultúrne dedičstvo predstavu-
je súbor tradícií, zvykov, pred-
metov, miest a vedomostí, ktoré
komunita vníma ako súčasť svo-
jej identity. Spája minulosť, prí-
tomnosť a budúcnosť.

Kultúrne dedičstvo môže byť:

Materiálne (hmotné)

– staré domy, kostoly, predmety

každodenného života, kroje, ná-

stroje, umelécké diela a pod.

Nehmotné (živé)

– zvyky, piesne, tance, rituály,

vedomosti a zručnosti, ktoré sa

odovzdávajú medzi ľuďmi.

Svadobné zvyky patria práve
k nehmotnému kultúrnemu de-
dičstvu, ktoré žije len dovtedy,
kým sa praktizuje, pamäť a odo-
vzdáva ďalej.

Takéto dedičstvo neexistuje
bez ľudí.

Ak ho komunita neodovzdáva
ďalej – zaniká.

Andrea a David Stojanovičovi učili mladých, budúcich fotografov a fotografky ako urobiť dobrú fotografiu.

Pretože kultúrne dedičstvo nie sú len staré predmety, kroje, fotografie, kaštiele a archívne zánamy. Kultúrne dedičstvo sú aj piesne, ktoré sa spievajú, zvyky, ktoré sa pa-

väčšia hodnota.

A možno práve v tom je jeho naj-

dá ojedinelá.

hy vzniknúť na nej a tým je aj každá svadba, ktorú tvoria ľudia a príbehy rozličných. Tak ako samotná vých rozprávani a pohľadov genery, ale z viacerých spomienok neznikol z jedného hlasu a jednej spoločného stretnutia a naopak tento fanzín vznikol na základe z Ravného Sela. To znamená, že a príbehmi, ktoré prichádzajú aj kulpinských žien, ako aj s vplyvmi porou a spomienkami Združenia Petrovca a Maglića, s cennou poddými ľuďmi z Kulpína, Bačského Vznikal počas dielni s deťmi a mladá vyrozpávať novým spôsobom. Tento fanzín vznikol z túžby príbeh kulpinskej svadby zachovať

svadby.

A práve tam, medzi ruchom priprav a slávnostnou atmosférou, sa začína skutočný príbeh kulpinskej

Ale keď začnete počúvať jej príbehy, stane sa veľkou.

dedina.

Pretože Kulpín je možno malá

života samotnej dediny.

Je pokusom pochopiť prostredníctvom kulpinskej svadby aj historiu tejto dediny, ľudí, jej vrstvy a spoločenské stretnutia ako súčasť života samotnej dediny.

ku.

Preto je tento mały spriewodca viac než len príbeh o jednom zvy-

vajú, odovzdávajú a chápu.

To je to, čo nazývame nehmotným kultúrnym dedičstvom – žijem dedičstvom, ktoré existuje len dovtedy, kým ho ľudia uchová-

hudba stíchnu.

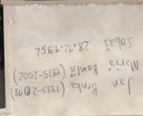
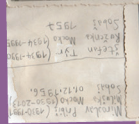
ky, ktoré žijú ešte dlho po tom, čo ktoré sa pripína ženichovi, a príbe- neveste na hlavu, svadobné pero, nom stole, parta, ktorá sa kladie slova, ktoré sa hovoria pri svadob- mäťajú, jedľa, ktoré sa pripravujú,

No všade mala svadba rovnaký význam: nový začiatok, stretnutie a veľkú udalosť, ktorú si pamätala celá dedina.

Preto svadba nebola len vecou nevesty a ženiča.

Bola vecou rodiny, Susedov, Ulice. Nikedy aj celej dediny.

Ked' sa v kulpíne pripravovala svadba, nedalo sa to skrýť. Bolo to vidieť. Bolo to cítiť. Na dvor sa nopieklo sa, varilo sa, na pomoc pri-chádzali tety, susedky a príbuzní. Niektorí pomáhali s prípravou jedál, s prípravou výdavy budú-cich mladomanželov – sklada-ním do *kasní*, niektorí pomáhali s upratovaním domu, dvoru a niekto sa len zastavil pozrieť, ako prípravy na svadbu prebie-hajú. Všetko malo svoj poriadok, ale aj svoju ľudskú blízkosť a lu-dia si hlavne na tento spôsob vzá-jomne pomáhali.

Svadby v moj rodine cez storočia
Obrázky

VODGA VEĽKOU DEDINOU

Príbeh
Kulpi nskej
svadby

Existujú dediny,
ktoré sú malé na mape, ale veľké
v príbehoch.

Kulpin je jednou z nich.

Na prvý pohľad je to jedna vojvodinská dedina v rovine. No keď sa človek pozrie trochu hlbšie, zistí, že Kulpin je oveľa viac než len bod na mape.

Jeho príbeh trvá dlho – oveľa dlhšie, než by sme si možno mysleli. V historických záznamoch sa spomína už v stredoveku pod rôznymi názvami, čo naznačuje, že toto miesto sa počas stáročí menilo, presúvalo, zanikalo a znovu objavovalo. Ľudia tu žili, odchádzali, vracali sa a dedina zakazdym pokračovala vo svojom živote.

Nová história Kulpína sa začína 10. júla 1745, keď bratia Stratimirovičovi založili dnešnú dedinu a priviedli so sebou približne 200 srbských rodín. O niekoľko rokov

neskôr sa v dokumentoch spomínajú aj Slováci; prvý spolahivý záznam o nich v Kulpine pochádza z roku 1758, hoci sa predpokladá, že prišli už skôr.

Tak sa Kulpin postupne stal miestom, kde spolu žili a tvorili Srbi aj Slováci – každý so svojou vierou, jazykom, zvykmi a rodinnými tradíciami, ktoré spoločne formovali každodenný spôsob života ľudí v tomto prostredí.

A práve to je pre tento príbeh dôležité.

Pretože zvyky nikdy nevznikajú a neexistujú samy od seba. Nie sú zakonzervované pod "skleneným zvonom". Časom sa postupne menia, prispôbujú sa, preberajú niečo od susedov, niečo si zachovávajú a niečo nové postupne pridávajú.

Preto je aj kulpinska svadba významná: možno v nej rozpoznáte slovenské aj srbské stopy, miestne varianty aj to, čo bolo spoločné pre celú dedinu ako jednu komunitu. V inej dedine sa spievala pieseň trochu inak, inde sa nevesta vítala trochu iným spôsobom, niekde bol trochu iný chod jedál a pod.

Z:KULPÍN - MALÝ SPRIE

#EY
3A TEBE

EVROPSKO
IZ SRBIJE

Publikácia:

Z:kulpín - Malý sprievodca veľkou

dedinou

Vydavateľ:

Združenie Creativa Media

Rok vydania:

2026

Publikácia vznikla v rámci tvorivých

dielni o kultúrnom dedičstve Kulpína.

Mentorky a mentori dielni:

Anna Berediová

Anna Bohušová

Andrea Merníková Šimonová

Andrea a David Stojanovičovi

Vladimíra Dorčová Valtner

Fotografie, komiksy, video a ilustrácie:

Účastníci dielni z Kulpína, Báčskeho

Petrovca a Maglica (vo veku 9–15

rokov)

Náklad: 350 výtlačkov

Osobitné podakovanie vyjadrujeme

členkám Spolku kulpínskych žien,

ktoré sa s nami podelili o svoje

spomienky na kulpínsku svadbu, najmä

o príbehy o parťe, a ukázali nám, ako sa

kedysi zkladala a skladala, pretože ich

vedomosti a skúsenosti nám pomohli

lepšie pochopiť a zachovať túto časť

kultúrneho dedičstva dediny.

Na titulnej strane je fotografia

Kulpínskej svadby rodiny Gažovcov

z roku 1909, ktorú láskavo poskytlo

Múzeum vojvodinských Slovákov.

Táto publikácia bola realizovaná v rámci projektu Európa zo Srbska, ktorý

financuje Európska únia.

Za obsah publikácie nesie vyhradnú zodpovednosť Združenie Creativa Media

a publikácia nemusí odrážať oficiálne stanoviská Európskej únie.

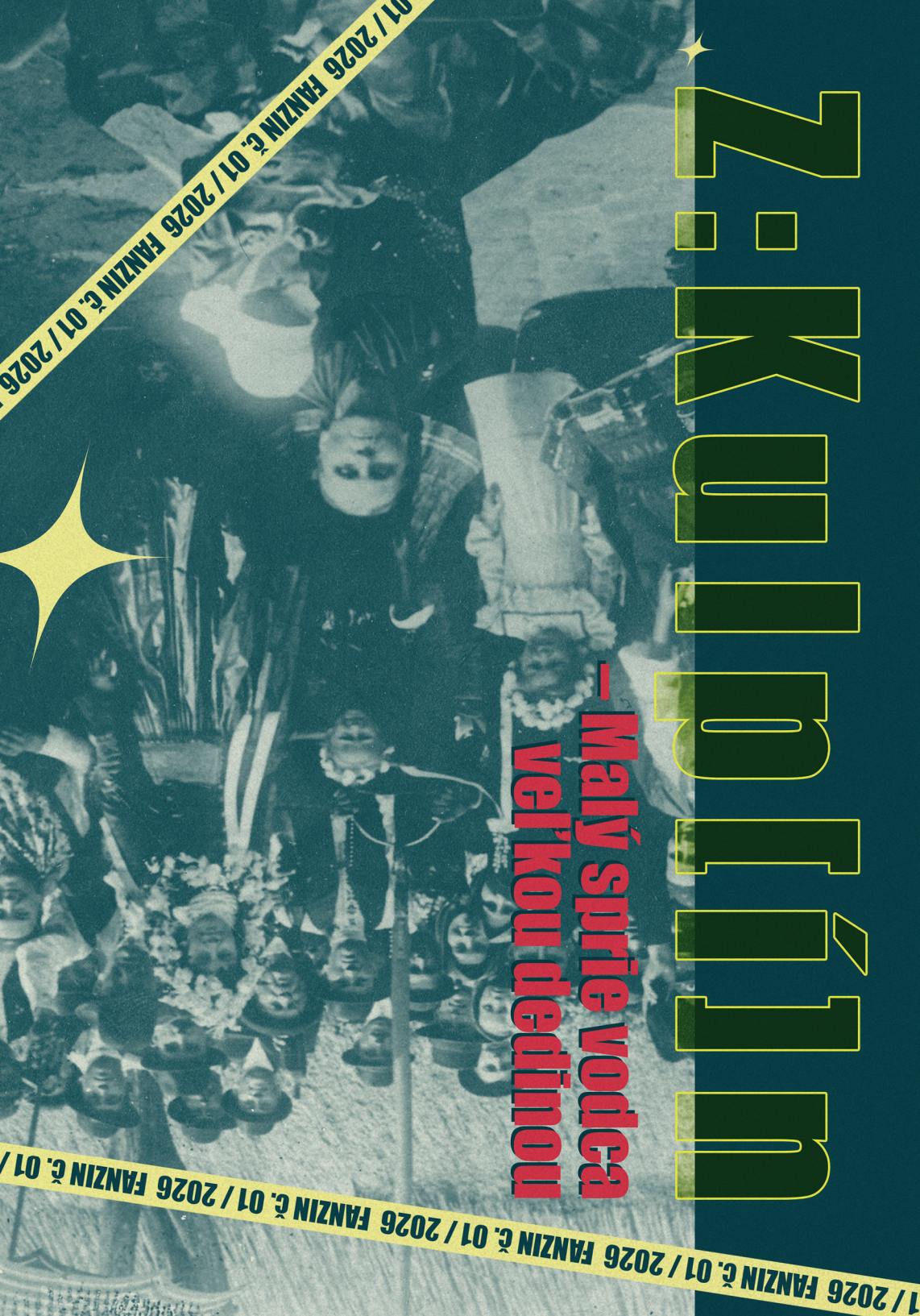

Pro.Tok21

ZEKUJÍN

**- Malý sprie vodca
veľkou dedinou**

01 / 2026 FANZIN č. 01 / 2026 FANZIN č. 01 / 2026

01 / 2026 FANZIN č. 01 / 2026 FANZIN č. 01 / 2026 FANZIN č. 01 / 2026